

„Cyrill dakle ne samo obretè slovjsku glagoljicu; nego dadè takodje povod svomu učeniku Klementu, da grško pismo, koje s grškom prosvjetom bijaše se udomačilo u Bugarskoj, po obrazcu slovjske azbuke popuni i savrši. Tiem, i svojimi kujiževnimi proizvodi, koji za uzor služahu njegovim učenicom, postadè osnovateljem slovjske književnosti u dvovrstnom ruhu, u slovjskom i grško-slovjskom pismu“.

V soglasju s tem piše Miklošič l. 1860, da je Ciril pri panonskih Slovenih vže našel Glagolico ter jo vredil za knjigo jeziku slovjskemu primérno. Glagolico so nekdanji Sloveni prejeli najbrže po Ilirih, narodu neslovanskem, iz starogrške abecede, in od Slovenov so jo dobili ter nekako po svoje premenili Hrvatje; zato se govori tudi od slovjske in hrvaške Glagolice. Cirilico je vravnal Klement, nekaj slovenščini pristojnih črk vzešši iz alfabeta grškega, nekaj iz glagolskega, nekaj iz neznanega vira itd.

„Slovèni imajo za pisanje svoga jezika, točno i pravo govoreč, ne dvoje, nego troje pismo: a) pismo čisto-slovjsko, iliti naprosto slovjsko t. j. glagolico; b) pismo gèrško-slovjsko, iliti tako zvanu cirilicu i c) pismo latinsko-slovjsko iliti tako zvanu hèrvatsko, česko itd. t. j. latinicu“ — pisal je Jagić l. 1864 in na koncu svojega spiska pravi: „U ostalom dèržmo za sad za dokazano ovo: a) glagolica je, i formom svojom i oblikom jezičnim i pèrvenstvom prevoda svetih knjigah, starija od tako zvane cirilice; — b) ime slovjskoga pisma zaslužuje sama glagolica, dočim je, od ostalih dvajuh alfabetah koji su kod Slovēnah u običaju, jedan gèrčki a drugi latinski (Primeri sthrv. jez.)“. — Posebej razodeva Jagić svoje mnenje l. 1880 in 1881 (Archiv IV. V), kjer Anglež dr. Isaac Taylor po knjigi svoji „The Alphabet“ piše tudi: „Über den Ursprung des glagolitischen Alphabets“, češ, Glagolica je nastala iz grške kurzive VI. in VII. stoletja, Cirilica pa iz grške uncialé IX. veka. — L. 1883 je dr. Leopold Geitler na Dunaju priobčil knjigo: „Die albanesischen und slavischen Schriften“, in v njej razkazuje, da stara Glagolica je po pismu albanskem nekaj iz rimskega nekaj iz grškega — rimski cursiv in grški inicial sta jej prvobitna elementa (Kres V.) --; stara Cirilica pa je iz grške uncialé in kapitale, ktero je Ciril umetno prestrojil ter v njej pisal. Glagolica, ktero je v IX. veku nekdo vravnal za slovenščino, se je iz zahodnje Macedonije in srednje Albanije razširjala po Dalmaciji na Hrvaško; stara Cirilica pa iz Bolgarije v Panonijo in po Klementu pristrojena je došla Srbom, Bolgarom in Rusom. — Ključ k glagoličeskemu pismu, podal o. Amfilohij, K voprosu o slavjanskoj azbuké, spisal prof. Müller, in „Die alban. u. slav. Schriften“ — dr. Geitler, vse to znanstveno razpravlja dr. I. V. Jagić v ruski knjigi „Četyre kritiko-paleografičeskija statii“ Sanktpeterburg 1884 str. 103—189.

Kolikor morem doslej iz raznih učenih razprav posneti, vjemajo se knjižniki vže dokaj v tem, da ste Glagolica in Cirilica vira grškega, in da ste obé ti pisavi Slovenom v rabo pripravili se po krščanstvu. „Cum lumine fidei lumen historiae“ (Balbin).

Slike iz národne vzgoje.

Sestavil Ivo Trošt.

(Dalje in konec*)

III.

Imamo sicer na vsem Slovenskem eno društvo, ki deluje na to, da se ljudstvo seznaní s šolo in njeno vzvišeno nalogo. Pač prelepo, plemenito svrbo dalo si je tako društvo. Prekoristno bi bilo tudi, da bi vplivali o tacih prilikah na roditeljska srca, kako treba v glavnih potezah vzgajati mladež našo. Saj mislim, da ni nobeno roditelj-

*) Glej 6. list „Uč. Tov.“

sko srce tako trdo, nedovzetno za nauke, koje bi mu pokladali na srce, za migljaje, kateri bi jim bili navodilo, kako vzgajati otroke, ki so jim pač največje bogastvo. Tako društvo bi moralo imeti vsaj vsak mesec na enem mestu svojega okraja javno predavanje.

Pač prelepo, plemenito svrhu si je dalo tako društvo. Zborovanje na prostem je pač redkost. Marsikdo pride tja samo z namenom, da se kratkočasi, drugi dojde, da vidi kakega svojega znanca mej učitelji, tretji ima spet kake „skrivne“ zadeve, ki ga tirajo molčé tja, kjer zboruje in ima danes javno predavanje o šoli in v šolsko stroko spadajočih predmetih to in to učiteljsko društvo. No, in poslednjič če tudi tako strašno abstrahujemo, moramo ipak pritrditi, da nekaj jih pride tudi s pravim namenom. Premda so nameni različni, zakaj je ta ali oni neučitelj došel k zboru, vendar je logična posledica, da so vsi tukaj. Kakor je pa človek osebno (mislim: vsaj s telesom) prisoten pri taki javni stvari, vpliva dober govornik zeló lahko na njegovo uhó in srce. (Ker ta dve sti v zvezi s telesom.) Pozneje se morda pa še duh povrne. Mnogo potov napravi dober govornik res iz Savlov Pavle. Dober govornik pravim, ker slab naj ima še takov znamenit, lep in obširen predmet, vpliva isto tako na človeka, kakor najboljša jed v glinasti posodi.

Ne trdim, da so taki shodi za vse enake koristi. Olikanec vsaj nekaj bere ob vzgoji in šoli, naj pa obrača potem to šoli in pouku v korist ali škodo; ali naše niže ljudstvo nima nikogar, ki bi v tej zadevi vplival nanj.

Oménjeni pot bi bil tedaj prav dober navod, da dosežemo sporazumljenje z ljudstvom. Ker oni ní pravi šolnik, ki se trka na prsi in pravi: jaz, jaz, mi, mi, učitelji smo, pa nič družega, temveč le oni, ki poučuje v duhu národovem in v naravi národovi. To pa ni drugače mogoče, kakor če smo z národom.

Zijaje ljudje poslušajo govore o vzgoji posebno za to, ker si vsak misli: res je tako, gospod ima prav, tudi jaz bi tako delal, ko bi bil prej znal. Naše niže ljudstvo je zeló ponosno na svoje otroke (no, kakor ljudje po svetu sploh). Inako bi govornik še poudarjal ceno prave vzgoje, vrednost in srečo dobro vzgojene dece, žel bi mnogo, mnogo zahvale. Ne morda toliko zaradi svojega dobro sestavljenega in izvrstno deklamovanega govora, ker tega pri preprostih ljudeh ne moremo zahtevati, pač bi pa žel mnogo zahvale zaradi stvari same.

Uspehi bi bili sijajni.

Vpliv, kakeršen napravi oduševljeni govornik na nepokvarjeno kmetsko srce, ta vpliv ostane trajen, dá, neizbrisljiv, osobito tudi užé zaradi tega, ker imamo pri ljudstvu barem še nekaj veljave.

Res, da je to za nas užé tako z delom in bremeni preobloženi stan velika zadača. I troški in zopet troški, rekli bi nekateri. Duševne moči bi se še bile, vsaj talent se tako brž ne obrabi in izprazni kakor „kasa“ (osobito učiteljska).

Toda uspeh je gotov „truda ne strašimo se!“. . . Lehko se to dogaja o času, ko ima vsako okrajno društvo svoje redne zборе. S tem bi dosegli marsikaj v prospéh šolstva in národne vzgoje.

„Življenje naj bode delaven nam dan,
Od zore do mraka rosán in potan“!

Pri vzgoji, kakor pri vsakem drugem podjetji, morajo vkupno delovati vsi vplivni faktorji, ako hočemo, da bode naše delo uspešno.

Mislimo si vzvišeni smoter, trudimo se za idejale, za idejale, kakoršne vidimo v De Amicis-ovem nedosegljivem „Srci“. Tù vidimo take učinke dobre vzgoje, da, ko bi človek imel liki ptica peroti, vzdignil bi se ter splaval v ono srečno deželo; od svoje domovine

bi pa vzel slovo tako, da bi otresel prah s svojih nog, rekoč: „O nedozoreli sad!“ pri eni strani še nisi zrel, pri drugi pa užé gnjiješ.

Predočujmo si dobro vzgojeno mladino slovensko; in ako vsak pomore po svoji moči, po svoji sveti dolžnosti, dosežemo toliko, da lahko samostojno, samosvestno stojimo „na strah vragom“, nasproti preteči povodnji anarhizma, nihilizma, socijalizma in druge slične smotlake, ki žuga podreti družbo človeško.

Črtice iz botanične zgodovine.*)

(Fr. Kochek.)

Človek je užé od svojega postanka obračal okó na rastlinski svet, ker je v njem našel naslade in korist. A ipak morala so neštevilna stoletja preiti, dokler mu je prišlo na misel v rastlinstvu iskati pouka in znanja, katero bi mu ne le materialno koristilo, nego tudi oplemenitilo dušo. Dolga vrsta vekov minula je, predno se je človek otresel svoje duševne okornosti, ter storil prvi korak k znanstvenemu preučevanju, osnovavši si posebno védo — botaniko.

Kakor je obče znano, pognale so malone vse znanosti svoje kali na plodnem zemljišči blagoslovljene Grške. Prvo seme, iz katerega so vzrastle prirodoslovne vede, vsejali so užé grški veleumi. Zadnji cvet pak, ki se je razvil na bujnem stebelu grškega znanja, bila je botanika.

V petem in šestem stoletji pr. Kr. rodila je Grška redoma célo množino vélikih državnikov, darovitih umetnikov, pesnikov in filozofov; a proti koncu te najsijajneše dóbe grškega življenja pojavila sta se dva gorostasna veleuma. To sta bila Aleksander Véliki in njegov še umnejši učitelj Aristotel. Prvi hotel je blagodat grške kulture razširiti po vsem svetu, dočim je drugi odkril neizcrpive vire človeškega znanja. Aleksander Veliki ni dosegel svojega smotra. Aristotel pa je postal za kasneji naraščaj zvezda predhodnica, katera je dovéla človeštvo do današnjega znanja. Ravno velikanski duh Aristotelov bil je prvi, ki je umel otresti se ónih predsodkov, kateri so do tedaj obvladali najumnejše grške filozofe ter bili jedina zapreka pravemu znanstvenemu napredku. Stari filozofi hoteli so priti na sled prirodnim zakonom jedino z umovanjem. Le s tolmačenjem golih besedí in izvajanjem zaključkov v duhu svojem hoteli so vzdigniti zagrinjalo, ki je odevalo notranje življenje vseh stvorov. Ali Aristotelov duh, ki je takó globoko prodril v vse panoge tedanjega znanja, kakor nobeden pred njim, uvidel je, da je z golim umovanjem nemogoče se ni za korak naprej pomakniti. Zato je prvi nastopil nov pot v preučevanje prirodnih zakonov s tem, da je začel z neumornim trudom proučevati prirodne zakone v prirodi sami. Največjo pozornost obračal je v prvi vrsti živalstvu. Pregledoval je živali v prirodi, studiral njih življenje, notranji ustroj in razplod, kar pred njim ni nikdo učinil. Takó je položil prvi temeljni kamen znanstvenemu izsledovanju živalstva ter stvoril novo znanost — zoologijo. Ali njegova želja za raziskovanjem prirode ni se vstavila jedino le pri preučevanju živalstva, nego lotila se je tudi rastlinstva.

Aristotel je imel rastline živim stvorom, misloč, da v njih duša stanuje, ter je na ostroumni način jel prisposodbljati životne pojave v rastlinstvu s pojavi v živalstvu. Napisal je tudi prvo znanstveno delo o botaniki, katero se je pa žal izgubilo. Ali niso se izgubile njegove misli, njegova odkritja!

*) Posnel po 1. knjigi dr. M. Klšpatića: „Iz bilinskoga svieta“ in drugih virih. Pis.